

Osnovna
šola
ŽIRI

ORHIDEJA, DALIJA, BEGONIJA, IVA ALI MAJA?

Razvoj sodobne kuhinje

zgodovina
raziskovalna naloga

Avtorica: Lucija PETERNEL

Mentorica: Vlasta PEČELIN, prof. zgod, univ. dipl. soc. kulture

Žiri, 2023

I KAZALO VSEBINE

1 UVOD	1
2 TEORETIČNI DEL	2
2.1 Kaj je kuhinja?	2
2.2 Razvoj kuhinje	2
2.3 Frankfurtska kuhinja	2
2.4 Švedska kuhinja	3
2.5 Delovna kuhinja oz. kuhinjska niša	5
2.6 Podjetje Marles.....	7
2.7 Kuhinja z jedilno mizo.....	9
2.8 Kuhinja v bivalnem delu stanovanja.....	10
3 RAZISKOVALNI DEL	11
3. 1 METODOLOGIJA.....	11
3.1.1 Opis vzorca raziskave	11
3.1.2 Opis merskega instrumenta.....	11
3.1.3 Opis postopka zbiranja podatkov.....	11
3.1.4 Obdelava podatkov.....	12
3.2 INTERVJU Z ŽIROVSKIM MIZARJEM VLADIMIRJEM OBLAKOM	12
3.3 INTERVJU Z ŽIROVSKIM MIZARJEM JOŽETOM TRČKOM	13
3. 4 REZULTATI.....	14
4 RAZPRAVA	29
5 ZAKLJUČEK	31
6 VIRI IN LITERATURA	32

II KAZALO FOTOGRAFIJ

Fotografija 1: Frankfurtska kuhinja, ki jo je leta 1926 zasnovala Margatere Schütte-Lihotzky – velja za prvo vgradno kuhinjo na svetu.....	3
Fotografija 2 (levo): Štedilnik na drva, t. i. »kiperbuš«	4
Fotografija 3 (desno): Primer vzidanega štedilnika	4
Fotografija 4: Primer kredence, ki so bile del kuhinjske opreme v žirovskih gospodinjskih okoli 1950. leta	4
Fotografiji 5 in 6: Spodnji del kredence s predalčki in omaro za posodo	5
Fotografija 7: Kuhinja domače izdelave iz leta 1965	6
Fotografiji 8 in 9: Spodnji niz omaric – drsna vratca, predali so bili namensko malo 'izvlečeni'. Zgornji niz omaric z drsnimi vratci in okroglimi, vdelanimi ročaji	6
Fotografije 10, 11, 12: Primeri Marlesove kuhinje Cocktail, ki jo še vedno najdemo v žirovskih domovih.	8
Fotografiji 13 in 14: Primer kuhinje Gorenje iz 80. let.....	9
Fotografija 15: Kuhinja Gorenje z jedilno mizo iz 80. let, vmes je pregradna stena.....	10

III KAZALO GRAFOV

Graf 1: Časovno obdobje v katero spada kuhinja	14
Graf 2: Je bila kuhinja v stari hiši ali novogradnji	15
Graf 3: Način izdelave kuhinjskega pohištva	15
Graf 4: Pomembnost kuhinje kot prostora v hiši/stanovanju	16
Graf 5: Ponudba kuhinj na trgu v posameznem desetletju	17
Graf 6: Cena kuhinje v posameznem desetletju, oz. času nakupa	17
Graf 7: Kje so anketiranci pridobili informacije o kuhinjah	18
Graf 8: Najpomembnejši dejavniki pri izbiri primerne kuhinje	18
Graf 9: Kdo je anketirancem svetoval pri nakupu kuhinje	19
Graf 10: Prevladujoči tip štedilnika v posameznem obdobju	21
Graf 11: Napa v kuhinji	22
Graf 13: Dostopnost tople vode v kuhinji	24
Graf 14: Dostopnost hladilnika v posameznih desetletjih	24
Graf 15: So imeli v kuhinji pomivalni stroj	25
Graf 16: Prevladujoči materiali iz katerih je bilo izdelano kuhinjsko pohištvo v posameznih desetletjih	25
Graf 17: Sta bili kuhinja in jedilnica ločeni ali združeni	26
Graf 18: Katere so bile druge funkcije kuhinje kot prostora	27

IV KAZALO TABEL

Tabela 1: Novosti, želje, najbolj všečni elementi v 60. letih	20
Tabela 2: Novosti, želje, najbolj všečni elementi v 70. letih	20
Tabela 3: Novosti, želje, najbolj všečni elementi v 80. letih	21
Tabela 4: Najmodernejši pripomoček v kuhinji	23
Tabela 5: Vrsta talne obloge v kuhinji v posameznem desetletju	26

V KAZALO PRILOG

Priloga 1: Vprašalnik o kuhinjah	33
--	----

Povzetek

Z raziskovalno nalogo sem hotela ugotoviti, kakšen je bil razvoj sodobnih kuhinj, to je v obdobju po 2. svetovni vojni. Osredotočila sem se na moj domači kraj – Žiri. Zanimalo me je, kako se je skozi desetletja spreminjala opremljenost in podoba kuhinje, dostopnost pohištva, kateri elementi kuhinje so bili v posameznem obdobju novost ali še posebej v modi, pojav oz. dostopnost sodobnih štedilnikov, hladilnika, pomivalnega stroja, nape. Zanimala me je tudi vloga kuhinje kot prostora, kako pomemben prostor v hiši/stanovanju je to bil, kaj so v kuhinji še počeli. Zabeležila sem tudi nekaj zanimivih zgodb in anekdot, ki so se zgodile v žirovskih kuhinjah.

Ključne besede: kuhinja, kuhinjsko pohištvo, Marles, dom

Zahvala

Zahvaljujem se mentorici Vlasti Pečelin za usmerjanje pri izdelavi raziskovalne naloge. Zahvaljujem se tudi vsem anketiranim gospodinjstvom, ki so odgovarjali na vprašanja v anketi. Posebno se zahvaljujem tistim, ki so mi odprli vrata svojega doma, da sem lahko prišla fotografirat njihove kuhinje. Zahvala gre tudi dvema mizarjema, ki sta mi v intervjuju predstavila svoj poklic in izdelavo kuhinje. Zahvaljujem se svoji družini za pomoč in podporo pri pisanju naloge.

1 UVOD

V nalogi sem se osredotočila na en sam prostor našega doma, to je na kuhinjo, ki je srce vsakega doma. Kuhinja je namreč osrednji prostor, kjer se navadno zadržuje celotna družina enkrat ali večkrat na dan.

Predstaviti želim, kako je potekal razvoj kuhinje kot prostora v drugi polovici 20. stoletja, to je po drugi svetovni vojni. Vendar je sam razvoj kuhinje težko predstaviti, če se ne ozremo malo bolj nazaj v začetek 20. stoletja v sam evropski prostor, saj se je takrat in tam začel spreminjati pogled na vlogo kuhinje. Predvsem je to posledica družbenih in socialnih sprememb. Vloga matere, gospodinje, se je spremenila, postala je delavka. Veliko družin se je s podeželja preselilo v mesta, v socialna stanovanja. Tako kot se spreminjajo razmere v družbi, se je spreminjala tudi vloga kuhinje.

Po podrobni raziskavi knjižne, spletne literature sem se lotila sestave vprašalnika o kuhinjah. Analiza vprašalnika je bila temeljni del moje raziskave. Rezultati so bili po eni strani pričakovani, po drugi pa prijetno presenetljivi. S pomočjo le teh sem potrdila ali ovrgla sestavljene hipoteze:

H1: Kuhinja je bila najpomembnejši prostor v žirovskih hišah/stanovanjih.

H2: Žirovske kuhinje so večinoma izdelali lokalni mizarji (so bile izdelane po naročilu).

H3: Žirovske kuhinje so sledile takratnim aktualnim modnim trendom in novostim.

H4: Kuhinja ni služila le kot prostor za kuhanje.

2 TEORETIČNI DEL

2.1 KAJ JE KUHINJA?

Kuhinja je pomemben del vsakega doma. Brez nje si težko predstavljamo pravi dom. Je prostor, ki je v prvi vrsti namenjen kuhanju in pripravi hrane, v njej pa lahko tudi jemo, se družimo, učimo, beremo, igramo. SSKJ razlaga kuhinjo kot prostor, v katerem se pripravlja hrana (www.fran.si).

Je stanovanjski prostor oz. del stanovanjskega prostora, opremljen s pohištvo in napravami, ki so namenjeni predvsem gospodinjskim opravilom v zvezi s pripravo hrane (Hrovatin, 2007). Kuhinja je lahko majhen prostor namenjen samo kuhanju, lahko pa je osrednji prostor doma, kjer se dogaja vse. Edinstven pomen tega prostora se kaže skozi zgodovino človeštva. Ljudje so se sprva zbirali in družili ob ognjišču. Prav tako so se ob ognju prehranjevali, greli in celo spali. Dandanes je kuhinja še vedno stičišče, kjer se zbira družina (Koren Maček, 11).

Glede na družbene razmere in pogled na kuhinjo se je njen pomen večkrat spreminjal. S tem pa se je spreminjala tudi velikost in opremljenost samega prostora.

2.2 RAZVOJ KUHINJE

Domača kuhinja se je prilagajala gospodarskim in družbenim razmeram. Tako kot se je spreminjal njen pomen (osrednji prostor, zaprt prostor), tako se je spreminjala tudi sama velikost in opremljenost prostora.

V 20. stoletju je bila zgodovina kuhinje podvržena različnim trendom, ki so vsi strmeli k lažji in hitrejši pripravi hrane (Koren Maček, 20). Proizvajalci so se trudili, da bi čim bolj ustregli potrebam kupcev. V prvih desetletjih druge polovice 20. stoletja je bilo priljubljeno serijsko izdelano vgradno kuhinjsko pohištvo, električni gospodinjski aparati ter dve različni obliki kuhinj. Zaradi finančne oz. prostorske stiske so se v stanovanjskih soseskah uveljavljale predvsem delovne kuhinje. Nekateri niso bili navdušeni nad takim tipom kuhinje in so vztrajali pri odprtem tipu kuhinj.

2.3 FRANKFURTSKA KUHINJA

Frankfurtska kuhinja je pomenila začetek novega obdobja v zgodovini kuhinj in velja za prvo vgradno kuhinjo na svetu. Leta 1926 jo je zasnovala Margatere Schütte-Lihotzky. Prej je bila kuhinja prostor s pomivalnim koritom, štedilnikom in veliko prostostoječo omaro za posodo in živila, frankfurtska kuhinja pa je imela povsem novo obliko. To je bila majhna kuhinja s standardizirano razporeditvijo elementov (Koren Maček, 19). To pomeni, da so bile določene mere in razporeditev kuhinjskih elementov. Največji poudarek pri načrtovanju kuhinje je bil na učinkoviti razporeditvi in ureditvi kuhinjske opreme, pa tudi na ločenih površinah za posamezne delovne postopke (Ledinek Lozej, 130). Kuhinja je imela viseče omarice ter sklenjen kuhinjski niz, v katerega sta bila vključena tudi štedilnik in pomivalno korito.

Frankfurtska kuhinja je bila izdelana predvsem zaradi spremembe načina življenja. Ljudje so se množično selili v mesta, živeli so v majhnih socialnih stanovanjih. Ker so morali varčevati s prostorom ter časom - zaposlitve obeh staršev, so potrebovali majhne, uporabne kuhinje. Kuhinja je imela nizko delovno ploščo iz naravnega lesa nameščeno pri oknu, da je uporabnik lahko na njej delal tudi sede. V plošči je bila luknja, pod katero je bila nameščena aluminijasta posoda, ki je služila kot začasni koš za smeti. Tako je uporabnik kar sproti pospravljajl odpadke v smetnjak in pri tem pridobil na času. Snovalci kuhinje so ugotovili, da muhe ne marajo modrozeleno barvo, zato so bila vrata omaric v taki barvi.

Kuhinja je bila ločena od drugih prostorov z drsnimi vrati in namenjena samo pripravi hrane.

Fotografija 1: Frankfurtska kuhinja, ki jo je leta 1926 zasnovala Margarete Schütte-Lihotzky – velja za prvo vgradno kuhinjo na svetu

(Vir: <https://collections.artsmia.org/art/95937/frankfurt-kitchen-margarete-schuette-lihotzky>, 18. 2. 2023)

2.4 ŠVEDSKA KUHINJA

Skandinavski oblikovalci kuhinj so se navdihovali pri frankfurtski kuhinji. Prezvet model so izpopolnjevali, dopolnjevali in poenotili. V petdesetih letih se je ta model kuhinje začel širiti med prebivalstvo. Kuhinje so bile namesto s posameznimi pohištvenimi kosi (velika miza na sredini in kredenca) opremljene s sestavljivim pohištvom iz stoječih in visečih omaric. Prednje stranice omar so bile iz umetnih mas, kasneje pa tudi lesene. Gospodinjski aparati (električni in plinski štedilniki in hladilniki) so bili najprej prostostoječi, v 60. letih pa so jih začeli vgrajevati v kuhinjske sestave. Proizvajalci so propagirali kuhinjsko opremo, ki jo je bilo moč dopolnjevati. Ker so bile kuhinjske omarice v 50. in 60. letih zaradi domnevne higieničnosti navadno bele barve, se je zanje uveljavil izraz laboratorijska kuhinja (Ledinek Lozej, 135).

Slovenski oblikovalci in proizvajalci kuhinj so se navdihovali v švedski kuhinji, ki pa ima začetke v frankfurtski kuhinji. Gotovo so bili čas in razmere konec 60. in v 70. letih, ko so se tovrstne kuhinje pričele uveljavljati na Slovenskem, bolj naklonjeni švedski kuhinji (Ledinek Lozej, 128). Zanimiva se mi je zdela tudi kritika dr. Janeza Bogataja, ki takole opisuje vnašanje švedskega tipa kuhinje v slovenski prostor. »Prebivalstvo, ki se je iz vasi preseljevalo v mesta, zaradi boljšega zaslužka, je seveda prav v kuhinji našlo nadomestilo za nekdanji osrednji bivalni prostor t.i. hišo ali izbo. Ta problem se je pokazal zlasti v letih po drugi vojni. Pokazalo se je, kam lahko privede popolno ignoriranje dediščine ali nespoštovanje modelov bivalne kulture. V takratno sodobno stanovanjsko gradnjo smo začeli vnašati model t.i. švedske kuhinje, novosti za delovnega človeka, ki so jo načrtovalci sodobnega bivanja prepisali iz tujih zgledov. Takrat smo popolnoma zanemarili razmišljanje iz lastnih izkušenj, odrezali smo popkovino, ki je še povezovala družino z njenim bivalnim okoljem. Socialistični delavec je prihajal domov v sodobno 'švedsko' kuhinjo, se s pol zadnjice prislonil ob jedilni pult in pojedel predpripravljeno hrano. Sledila je pot s polnim želodcem v dnevno sobo, na kavč pred televizor...« (Bogataj, 170).

Fotografija 2 (levo): Štedilnik na drva, t. i. »kiperbuš«
Fotografija 3 (desno): Primer vzidanega štedilnika
(Foto: Lucija Peternel)

Fotografija 4: Primer kredence, ki so bile del kuhinjske opreme v žirovskih gospodinjstvih
okoli 1950. leta (Foto: Lucija Peternel)

Fotografiji 5 in 6: Spodnji del kredence s predalčki in omaro za posodo ter zgornji del z vitrino, v kateri so imele gospodinje skodelice in krožnike
(Foto: Lucija Peternel)

2.5 DELOVNA KUHINJA OZ. KUHINJSKA NIŠA

Delovna kuhinja je bila namenjena pripravi in serviranju obrokov, shranjevanju posode in živil, ne pa bivanju. Glavni bivalni prostor je postala jedilnica oz. dnevna soba.

Kuhinjske niše so lahko nastale s pregraditvijo prejšnje bivalne kuhinje na dva dela: na kuhinjsko nišo in na jedilnico oz. dnevno sobo, lahko pa so jih že na novo tako zgradili.

V Sloveniji so se delovne kuhinje, opremljene z vgradnim pohištvom, pričele uveljavljati od prve polovice 50. let in sicer najprej v stanovanjskih blokih v mestnih središčih, v 60. letih pa so se začele počasi širiti tudi na podeželje. Prvi povojni bloki v Jugoslaviji so bili sicer brez kuhinj, postavljene so bile le skupne menze, a ker jih stanovalci niso rabili in so si po sobah postavili štedilnike, so načrtovalci v nadaljevanju v stanovanjskih blokih vendarle predvidevali kuhinje (Ledinek Lozej, 138).

Uvajanje delovnih niš se je na podeželje širilo počasi, množičneje so se stanovalci odločali za pregrajevanje dotodanjih bivalnih kuhinj od sedemdesetih let dalje. Nekateri takega tipa kuhinj niso sprejeli in so vztrajali na odprtem tipu kuhinj, drugi pa so sledili modi oz. so želeli biti napredni. Pregrajevanje bivalnih kuhinj na podeželju je potekalo bolj ali manj sočasno z uvajanjem prostostojećih visokih ali vgradnih štedilnikov in drugih gospodinjskih aparatov, oskrbe s tekočo vodo, odvajanjem odplak v greznice ter opremljanjem z vgradnim kuhinjskim pohištvom (Ledinek Lozej, 77).

Delovne kuhinje so bile opremljene z vgradnim kuhinjskim pohištvom, ki je bilo sestavljeno iz spodnjega niza globjih omaric in zgornjih plitkejših visečih omaric. Spodnje omarice so bile povezane s pultom iz ultrapasa ali laminata. Konec 60. let so imele omarice drsna vrata, kasneje pa vratnice, ki so bile v spodnjem nizu kombinirane s predalniki (Ledinek Lozej, 80). Zaradi mode in pomanjkanja prostora so zidane štedilnike podrli in jih nadomestili s plinskimi in električnimi štedilniki. V zgornjemu nizu visečih omaric je bila nad štedilnikom napa.

Kot material so namesto lesa uporabljali iverne in vezane plošče prevlečene z sintetičnimi materiali bele barve. Od 70. let naprej pa so se uveljavljale stranice, ki so bile obložene z lesenim furnirjem.

Da bi ljudi še bolj navdušili za nov tip kuhinje in jim predstavili sodobno kuhinjsko pohištvo, so ustanovili Zavod za napredek gospodinjstva, ki se je zavzemal za serijsko proizvodnjo vsem dostopnega pohištva. V reviji Sodobno gospodinjstvo je bila predstavljena sodobna kuhinjska oprema in gospodinjski aparati. Zavod je sodeloval tudi s proizvajalci opreme. Po njihovih načrtih je Tovarna pohištva Maribor izdelala prototip sodobne kuhinjske opreme.

Vgradnega pohištva, ki so ga od 50. let propagirali jugoslovanski arhitekti in oblikovalci ter Zavod za napredek gospodinjstva, sprva še ni bilo moč dobiti na tržišču, po naročilu so ga izdelovali lokalni mizarji in mizarske zadruge. Šele od 60. let dalje so standardizirano, sestavljivo in serijsko izdelano vgradno kuhinjsko pohištvo izdelovala različna podjetja: npr. Lesno in predelovalno podjetje Zagorje ob Savi (kasnejša Svea), Marles, Brest, Gorenje, Lipa (Ledinek Lozej, 80).

Fotografija 7: Kuhinja domače izdelave iz leta 1965 (Foto: Lucija Peternel)

Fotografiji 8 in 9: Spodnji niz omaric – drsna vratca, predali so bili namensko malo 'izvlečeni'.
Zgornji niz omaric z drsnimi vratci in okroglimi, vdelanimi ročajji
(Foto: Lucija Peternel)

2.6 PODJETJE MARLES

Leta 1960 so se v Mariboru odločili za združitev Lesnega industrijskega podjetja Maribor in Opreme in Tovarne pohištva Maribor. Ustanovljeno je bilo podjetje Marles, kar je bila okrajšava za mariborski les. Z izgradnjo tovarne leta 1965 se je podjetje razvilo v vodilnega jugoslovanskega proizvajalca kuhinj. Kot sem že omenila, so po načrtih Zavoda za napredek gospodinjstva v Marlesu l. 1954 izdelali prototip švedske kuhinje (Koren, 86). To je bil niz omaric, ki so se poljubno sestavljale. Spodnji niz so bile 60 cm globoke omarice z drsnimi vrati, zgornji niz pa so sestavljale 105 cm visoke dvonadstropne omarice z drsnimi vrati, ki so bile spodaj plitvejšee. V sistem so spadali še stoječa omara, pomivalno korito, električni štedilnik s pečico in peč na trdo gorivo. Pohištvo je imelo masivno ogrodje, ostalo pa je bilo iz lesonita. Kuhinja na trgu ni bila dobro sprejeta. Najprej zato, ker je imela veliko pomanjkljivosti, drugič pa zato, ker je kupci niso znali zmontirati.

Marles je v 70. letih poslal na tržišče več različnih kuhinj. Moderna kuhinja je imela masivno smrekovo ogrodje, ostalo pa je bilo iz lesonita. Delovne površine so bile iz masivnih plošč (Koren, 90). Sestavljena je bila iz visoke omare, niza spodnjih elementov z vgrajenim električnim štedilnikom in pomivalnima koritoma, zaključena pa s kotom in nizom visečih omaric. Kuhinja je imela tudi izvlečno delovno površino ter vstavljeno omarico na kolescih. Vgradna pečica in električna plošča sta bili ločeni, kar je bila takrat izjemna novost. S tem tipom moderne kuhinje in njenim izpopolnjevanjem so v Marlesu razvili obliko slovenske moderne kuhinje.

V kasnejših letih Marlesove kuhinje niso bile več narejene iz masive, uporabljati so začeli sendvič plošče, iverko in melapan.

Kuhinja Super – 67 je imela tudi nekaj zanimivosti oz. novosti v slovenskem prostoru npr. prvič spodnja omarica narejena kot predalnik, spodnje omarice so imele različne dodatke, izvlečne nosilce za sušenje kuhinjskih krp, izvlečno desko, pogrezljivo polico, pogrezljiv krožni nož za rezanje kruha, spodnja kotna omarica z vrati, ki so odpirala vrtljivo polico, zgornja omarica nad pomivalnim koritom brez dna, s plastificiranima odcejalnikoma. Takrat je bilo namreč rečeno, da zaradi higienskih vzrokov ni dobro brisati posode.

Kuhinja Cocktail 68 je imela prav tako nekaj novosti: enoten delovni pult, izvlečna jedilna miza, na vratcih pomivalne omarice so bile vrtljive police za čistila in vedro za odpadke, tihi kuhinjski pomočnik – izvlečni voziček z leseno delovno ploščo, predali za spravilo pripomočkov in živil ter stena s kavliji za obešanje drobnega pribora.

Leta 1971 je podjetje Marles izdelalo kuhinjo Venera z lesenimi predali in kvalitetnejšim kovinskim okovjem, vratca omar so imela vdolbine za prste, prvič je bila serijsko izdelana omarica za vgradni pomivalni stroj, kar nam pove, da so takratna gospodinjstva že vgrajevala oz. imela pomivalne stroje. Kot povezava med kuhinjo in jedilnim kotom je bil barski element, predelna stena iz kuhinjskih elementov pa je ločevala kuhinjo in dnevno sobo.

Leta 1987 pa je bila izdelana kuhinja Angara, ki je sledila spremembam oz. pogledom na kuhinjo. To ni bil več zaprt prostor odmaknjen od oči, temveč je kuhinja spet postajala osrednji družinski bivalni prostor, ki mora biti zdravju neškodljiv, lep in praktičen (Koren, 101). Kuhinja je bila v celoti izdelana iz masivnega lesa (jelše). Vsi leseni deli so bili premazani z lanenim oljem in voskom. Novost te kuhinje so bile tudi police v obeh nizih omaric, zaobljeni robovi, utopni ročaji.

V 90. letih so se proizvajalcem serijskega kuhinjskega pohištva pridružila zasebna podjetja, ki so prav tako izdelovala serijsko in po meri izdelano kuhinjsko pohištvo, pa tudi velika nakupovalna središča in pohištveni saloni, v katerih je bilo možno kupiti različno kuhinjsko pohištvo in opremo. V tem obdobju je imel kupec na voljo že več različnih vrst kuhinjskega pohištva. Kuhinje so se tudi cenovno razlikovale; od najdražjega, po naročilu in meri izdelanega pohištva ter do najcenejšega pohištva iz pohištvenih diskontov. V 90. letih je do kupca informacija prišla že iz večih virov (pohištveni sejmi, tiskani katalogi, oglasni letaki,...), kupec je bil bolj seznanjen s ponudbo, s tem pa je postal tudi bolj zahteven.

Fotografije 10, 11, 12: Primeri
Marlesove kuhinje Cocktail, ki jo še
vedno najdemo v žirovskih domovih.
(Foto: Lucija Peternel)

Fotografiji 13 in 14: Primer kuhinje Gorenje iz 80. let (Foto: Lucija Peternel)

2.7 KUHINJA Z JEDILNO MIZO

V 80. letih poznamo tudi kuhinjo z jedilno mizo, v katerih se je pripravljalo obroke, obedovalo, prosti čas pa so ljudje preživeli v dnevni sobi. V tem je razlika od nekdanje bivalne kuhinje, katera je bila tudi glavni bivalni večnamenski prostor v hiši. Te kuhinje so bile pogoste v gospodinjstvih, kjer so se ljudje ukvarjali s kmetijsko dejavnostjo. Kuhinjsko pohištvo je bilo prav tako kot v kuhinjskih nišah vgradno, kuhinjska miza skupaj s klopmi pa je bila potisnjena v kot - jedilni kot. Od 80. let dalje lahko v gospodinjstvih, v katerih so desetletja prej pregrajevali kuhinje, sledimo nasprotnemu procesu - proces podiranja pregradnih sten med delovno kuhinjo in jedilnico oz. dnevno sobo, odpiranja sten z ločnimi odprtini ter povezovanja kuhinje, jedilnice in dnevnice (Ledinek Lozej, 140).

Fotografija 15: Kuhinja Gorenje z jedilno mizo iz 80. let, vmes je pregradna stena
(Foto: Lucija Peternel)

2.8 KUHINJA V BIVALNEM DELU STANOVANJA

Konec 20. stol. je z razvojem tehnologije kuhinja ponovno pridobila status osrednjega prostora v domu. Prav zaradi zmogljivejših in tišjih gospodinjskih aparatov ter filtrske kuhinjske nape z učinkovitim lovljenjem sopen se je kuhinja z jedilnico in dnevno sobo povezala v skupen prostor. S tem ko se je kuhinja ponovno združila z dnevnimi prostori, je dobila drugačno vlogo. Skupni bivalni prostor je omogočal skupno preživljanje prostega časa. Odprte kuhinje ne služijo več samo pripravi jedi, ampak so predvsem prostor za skupne obroke in druženje, starši lahko med svojim delom v kuhinji ohranjajo stik z otroki, ki se igrajo ali delajo domačo nalogo. V 90. letih so se namesto vgradnih hladilnikov spet začeli pojavljati prostostoječi hladilniki, pečice so bile na stojni višini in niso bile več povezane s kuhališčem. Uveljavljati so se začele steklokeramične kahalne plošče. Z odpiranjem kuhinjskega prostora v bivališče se je vedno več pozornosti namenjal tudi videzu kuhinje.

3 RAZISKOVALNI DEL

3.1 METODOLOGIJA

3.1.1 Opis vzorca raziskave

Na vprašalnik je odgovorilo 53 anketirancev. Ankete sem razdelila gospodinjstvom v Žireh. Nanjo so odgovarjalo 10 moških in 43 ženske, različnih starosti, od 50 do 90 let. Anketa je bila anonimna.

Opravila sem tudi dva intervjuja z mizarjema. Prvi mizar je starejši in je kuhinje izdeloval že v 50. letih, potem pa se je posvetil bolj stavbnemu pohištvu. Drugi mizar pa je začel svojo mizarско pot kasneje v 70. letih in se je predvsem usmeril v izdelavo kuhinj.

3.1.2 Opis merskega instrumenta

Podatke sem pridobila iz vprašalnika, ki sem ga izdelala v wordovem dokumentu.

Vprašalnik je bil sestavljen iz 26 vprašanj, s katerimi sem želela ugotoviti, kako se je skozi desetletja spreminjala opremljenost in podoba kuhinje, dostopnost pohištva, kateri elementi kuhinje so bili v posameznem obdobju novost ali še posebej v modi, pojav oz. dostopnost sodobnih štedilnikov, hladilnika, pomivalnega stroja, nape. Zanimala me je tudi vloga kuhinje kot prostora, kako pomemben prostor v hiši/stanovanju je to bil, kaj so v kuhinji še počeli. Osredotočila sem se na moj domači kraj – Žiri. Zabeležila sem tudi nekaj zanimivih zgodb in anekdot, ki so se zgodile v žirovskih kuhinjah.

Vprašalnik sem razdelila na 3 dele:

I. Pred naročilom/izdelavo kuhinje.

V prvem delu sem zastavila vprašanja, ki so se nanašala na vrsto pohištva, pomembnost kuhinje v primerjavi z ostalimi prostori, ponudbo kuhinj na trgu, ceno, dostopnost informacij o ponudbi, kateri so bili pomembni dejavniki pri izbiri kuhinje.

II. Montaža in opremljenost kuhinje.

V drugem delu sem zastavila vprašanja, ki so se nanašala na to, kdo je strankam pomagal pri načrtovanju kuhinje, kaj je bilo v modi in katere so bile novosti v posameznem obdobju, kateri elementi so bili še posebej zaželeni v posameznem obdobju. Zanimale so me tudi, kakšne štedilnike so uporabljali v posameznem obdobju, kako je bilo z dostopnostjo hladilnika ter sodobnejših naprav, kot sta napa in pomivalni stroj. Želela sem izvedeti tudi, kateri element v kuhinji je bil vprašanim najbolj všeč in zakaj.

III. Kuhinja kot prostor.

Iz odgovorov na vprašanja v tretjem delu sem želela izvedeti, čemu je kuhinja, poleg kuhanja in priprave hrane še služila, kaj so v kuhinji še počeli. Želela sem izvedeti tudi zanimive zgodbe in anekdote, ki so se zgodile v žirovskih kuhinjah.

Vprašalnik je v prilogi.

3.1.3 Opis postopka zbiranja podatkov

Najprej sem se o temi pozanimala in jo raziskala s pomočjo pisnih virov, ki sem jih našla predvsem na spletu. Tematiko dobro predstavlja Slovenski etnografski muzej. Namen moje raziskovalne naloge je bil izvedeti več o žirovskih kuhinjah po 2. svetovni vojni ter se o njih pozanimati pri ljudeh. Želela sem preveriti, ali je bil v teoriji opisani razvoj kuhinj značilen tudi za kuhinje v žirovskih gospodinjstvih. Pred sestavo samega vprašalnika sem na spletu

poiskala informacije, ki so kasneje pripomogle k sestavi le tega. Naloga temelji na podatkih, ki sem jih pridobila iz vprašalnika, ki sem ga delila v fizični obliki meseca decembra. Odgovori anketirancev so mi pomagali priti do željenih informacij, s katerimi bi lahko potrdila ali ovrgla na začetku postavljene hipoteze. Anketiranje mi je vzelo dva dni. Ko sem že naredila analizo podatkov anket, sem v mesecu februarju na terenu izvedla še dva intervjuja z mizarjema.

3.1.4 Obdelava podatkov

Odgovore v vrnjenih vprašalnikih sem natančno prebrala. Potem sem se lotila analize dobljenih podatkov in jih predstavila v obliki grafov ter razlage le teh. Rezultati so predstavljeni spodaj. Na podlagi pridobljenih rezultatov sem pozneje potrdila oz. zavrnila hipoteze.

3.2 INTERVJU Z ŽIROVSKIM MIZARJEM VLADIMIRJEM OBLAKOM

- **Kdaj ste začeli delati kot mizar? Kje ste se najprej zaposlili?**
»Po srednji šoli sem se zaposlil v bivšem mizarškem podjetju v Žireh. Delal sem kot tehnik in si nabiral izkušnje iz mizarstva. Še prej pa sem doma pomagal očetu, ki je bil tudi mizar. Po 11 letih sem odšel na svoje in odprl svojo delavnico na Selu.«
- **Kakšno vrste pohištva vse ste izdelovali? Ali ste delali tudi kuhinje?**
»Moj program je obsegal vse notranje pohištvo. To je otroške sobe, kopalnice, dnevne sobe, kuhinje in notranja vrata, po nekaj letih izkušenj sem začel izdelovati samo kuhinje.«
- **Katere materiale vse ste uporabljali pri izdelavi kuhinj? Ali je bilo materiale težko dobiti?**
»Les, iverka, mediapan – bolj oplemenitena iverka. Lesa ni bilo težko dobiti, problem je bil v sušenju, ker takrat še ni bilo sušilnic, les pa je moral biti suh – da ga ni potem krivilo.«
- **Ali se spomnite, kdaj so začeli izdelovati tipsko pohištvo za kuhinje?**
»Okrog 1960. leta.«
- **Kdaj se je začelo uporabljati iverko in druge umetne materiale?**
»Iverko in različne druge materiale sem uporabljal že 40 let nazaj. Z leti je iverka postala bolj kvalitetna, sedaj se uporablja tudi mediapan.«
- **Iz kakšnega materiala ste izdelali pulte? Kje ste dobili te materiale?**
»Pulti so lahko iz masivnega materiala, iverke, umetnega kamna ali kompaktnih plošč. Trgovine, Marmor Hotavlje, Starman, SCH (Šahermajer).«
- **Koliko časa ste potrebovali za izdelavo kuhinje? Prosim, na kratko opišite postopek izdelave (načrt, izbira oblike, elementov, montaža ...).**
»Čas izdelave je odvisen od velikosti in zahtevnosti kuhinje, odvisno od tehnologije in strojev v delavnici. Veliko kuhinj sem v preteklosti narisal sam, po dogovoru s stranko. V današnjih časih pa stranke najamejo arhitekta in je veliko lažje, ker se že arhitekt dogovori s stranko za razne detajle.«
- **Ali ste tudi samostojni mizarji začeli delati po predlogah, ki ste jih videli pri tipsko izdelanem pohištvu?**
»Slediti moraš trendom, kot pri frizurah in modi.«

- **Katera kuhinja, ki ste jo izdelali, vam je ostala najbolj v spominu? Zakaj?**
»Veliko kuhinj je bilo posebnih, ena vseeno izstopa. Stranka v Izoli si je želela vsa vrata izbočena (kriva), da bi jo spominjala na morske valove. Porabili smo veliko časa za izdelavo, ni bilo še CNC strojev, kot so danes, ko je vse bolj računalniško. Stranka je bila zelo zadovoljna.«
- **Se spomnite kakšne nenavadne želje strank za izdelavo kuhinje?**
»Najbolj nenavadna kuhinja je pa bila v črni barvi, nekaj zelo nenavadnega, ampak vsake oči imajo svojega malarja.«
- **Vam je v spominu ostala kakšna »modna muha«, ki jo je morala imeti kuhinja v nekem določenem obdobju?**
»Ne, se ne spomnim.«
- **Če primerjate serijsko proizvedene kuhinje s kuhinjami mizarjev - katere so bile cenovno ugodnejše?**
»Kuhinje pri obrtnikih so načeloma dražje od serijskih, ker so narejene po meri, zadnje čase se pa tudi industrija že zelo prilagaja potrošnikom.«

3.3 INTERVJU Z ŽIROVSKIM MIZARJEM JOŽETOM TRČKOM

- **Kdaj ste začeli delati kot mizar? Kje ste se najprej zaposlili?**
»Leta 1951 sem se kot vajenec začel učiti v Poljanah pri mizarju Metodu Šubicu. Eno leto po vajeništvu sem bil zaposlen pri njem, potem pa sem se zaposlil v Jelovici. Leta 1961 pa sem se zaposlil v Mizarskem podjetju Žiri.«
- **Kakšno vrste pohištva vse ste izdelovali? Ali ste delali tudi kuhinje?**
»Ko sem delal v Poljanah, smo izdelovali večinoma kuhinje in spalnice, v Jelovici pa smo delali predvsem stavbno pohištvo. Leta 1977 sem začel kot mizar svojo samostojno pot, do takrat sem delal vse, potem pa sem se bolj usmeril na stavbno pohištvo.«
- **Katere materiale vse ste uporabljali pri izdelavi kuhinj? Ali je bilo materiale težko dobiti?**
»Smrekov les, vezane plošče, iverka in umetni materiali. Jaz sem večinoma les dobival na žagah, okovje in ročaje sem kupoval v Ljubljani v Metalki, hodil pa sem tudi v Italijo, predvsem po umetne materiale.«
- **Ali se spomnite, kdaj so začeli izdelovati tipsko pohištvo za kuhinje?**
»Okrog 1960. leta.«
- **Kdaj se je začelo uporabljati iverko in druge umetne materiale?**
»Leta 1955 je že bila iverka in nekateri umetni materiali.«
- **Iz kakšnega materiala ste izdelali pulte? Kje ste dobili te materiale?**
»Najprej so bili puliti leseni, potem pa iz ultrapasa.«
- **Koliko časa ste potrebovali za izdelavo kuhinje? Prosim, na kratko opišite postopek izdelave. (Načrt, izbira oblike, elementov, montaža ...)**

»Odvizno od strankinih želja, eno osnovno kuhinjo sem izdelal približno v 3 tednih. Najprej sem se s stranko pomenil, kaj bi rada oz. kako si je zamislila kuhinjo. Po dogovoru sem si naredil skico kuhinje in opravil meritve. Potem sem našagal deske, jih zlepil skupaj, nato pa

sem jih našagal točno po merah in naredil potrebne luknje. Elemente sem sestavil že doma, pri stranki sem jih le še montiral.«

- **Ali ste tudi samostojni mizarji začeli delati po predlogah, ki ste jih videli pri tipsko izdelanem pohištvu?**

»Jaz sem naredil skico po strankini želji, sem pa tudi sam kaj predlagal, glede na izkušnje, ki sem jih imel.«

- **Katera kuhinja, ki ste jo izdelali, vam je ostala najbolj v spominu? Zakaj?**

»Najbolj mi je ostala v spominu domača kuhinja. Prva je imela samo kredenco in pomivalno korito ter mizo, v svoji lastni hiši pa sem jo dopolnil še z jedilnim kotom.«

- **Se spomnite kakšne nenavadne želje strank za izdelavo kuhinje?**

»Ne, se ne spomnim.«

- **Vam je v spominu ostala kakšna »modna muha«, ki jo je morala imeti kuhinja v nekem določenem obdobju?**

»Ne.«

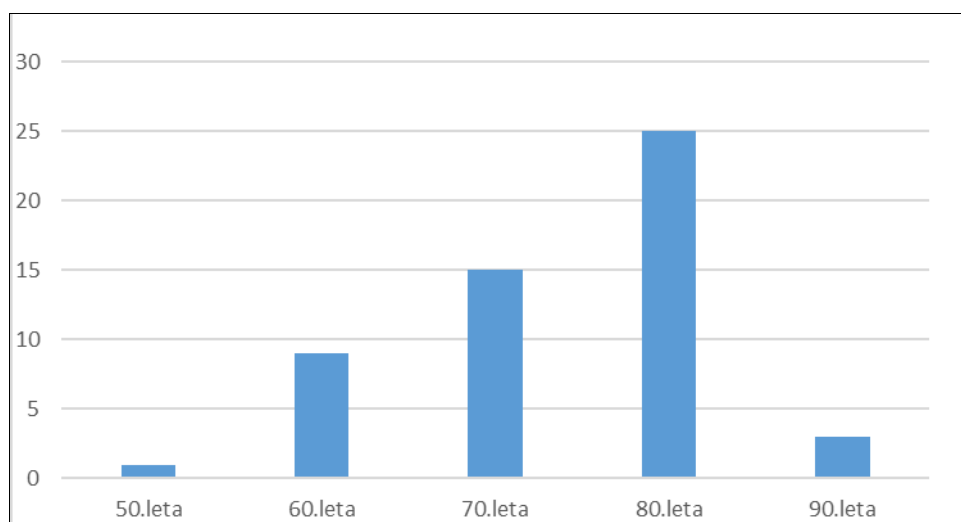
- **Če primerjate serijsko proizvedene kuhinje s kuhinjami mizarjev - katere so bile cenovno ugodnejše?**

»V tistih časih, ko sem jaz delal še kuhinje, je mizar naredil cenejšo kuhinjo, kot je bila tista kupljena.«

3.4 REZULTATI

I. PRED NAROČILOM/IZDELAVO KUHINJE

1. Starost kuhinje

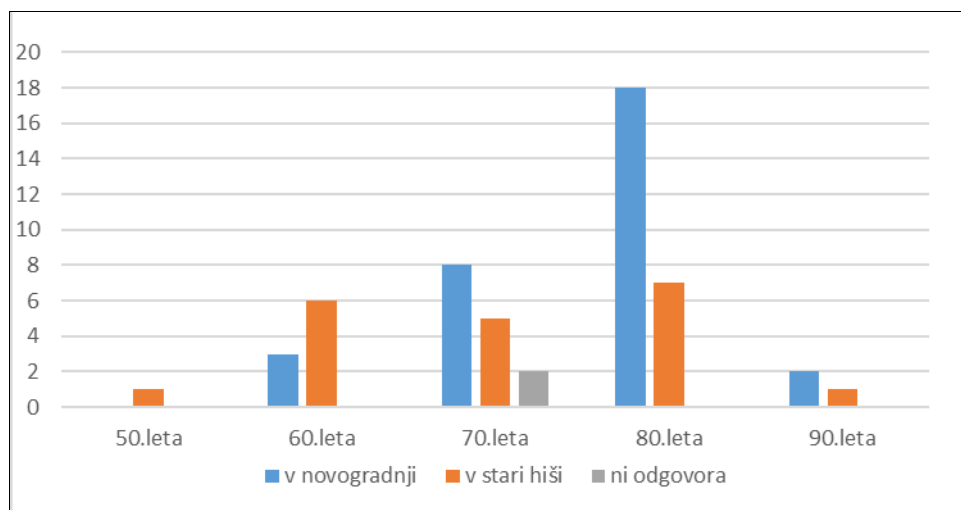

Graf 1: Časovno obdobje v katero spada kuhinja

Najprej me je v anketi zanimalo, v katero časovno obdobje spada kuhinja, v zvezi s katero so anketiranci odgovarjali na vprašanja v vprašalniku. To mi je potem pomagalo tudi pri razlagi nekaterih odgovorov.

Kot vidimo iz grafa sem zajela v anketo največ anketiranih gospodinjstev s kuhinjo iz 70. in 80. let.

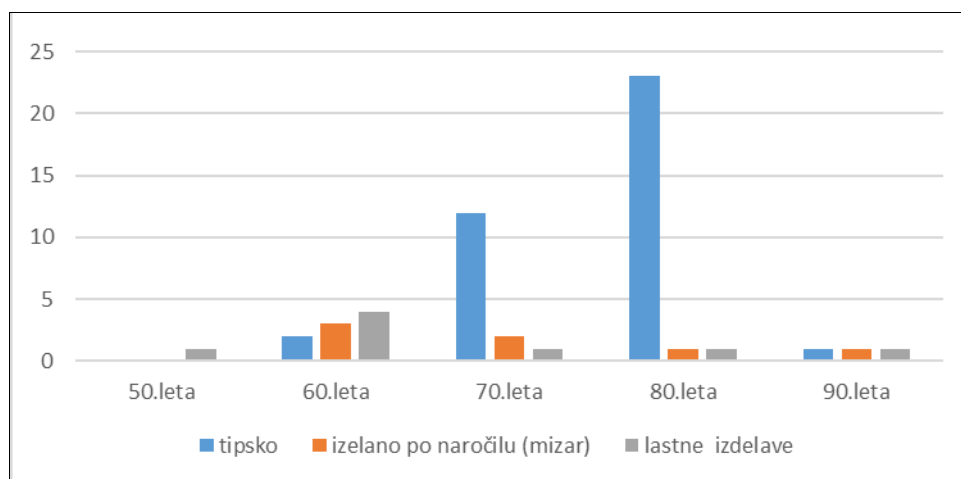
2. Namestitev kuhinje

Graf 2: Je bila kuhinja v stari hiši ali novogradnji

Na začetku sem vprašala, kje so si anketiranci uredili kuhinjo, v novogradnji ali v stari hiši. V prvih dveh desetletjih po vojni so si ljudje svoj dom in tudi kuhinjo povečini uredili v starih hišah, sklepam, da so si uredili dom v hišah svojih staršev. Nekaj anketirancev mi je v pogovoru povedalo, da so si za nekaj let najeli staro hišo, dokler niso zgradili svoje lastne hiše. V naslednjih desetletjih (od 70. do 90. let) pa se je začela slika spreminjati. Večina anketiranih je postavila kuhinjo v novogradnjo. Tu je lahko razvidno, da se je tudi gradnja hiš z leti povečevala, kar lahko povežemo z gospodarsko rastjo in izboljšanjem življenjskega standarda.

3. Pohištvo v kuhinji

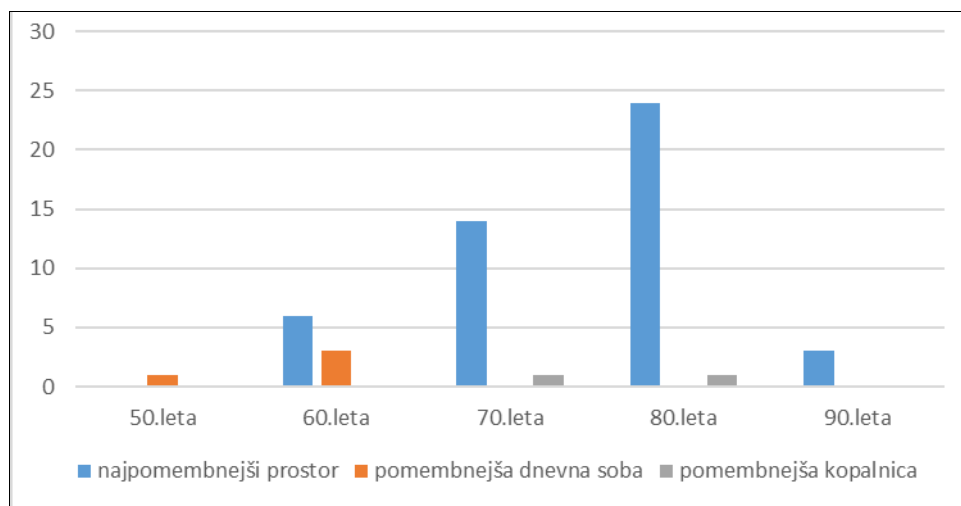

Graf 3: Način izdelave kuhinjskega pohištva

V teoretičnem delu omenjam, da vgradnega pohištva sprva še ni bilo moč dobiti na tržišču, to je razvidno tudi iz grafa – delež tipsko izdelanega pohištva se je začel povečevati po letu 1960, ko so serijsko pohištvo začela izdelovati lesna podjetja. Prej pa so kuhinje anketirancem naredili okoliški mizarji (npr. anketirani omenja, da jim je kuhinjo naredil mizar v Gorenji vasi). Les za izdelavo je večkrat prispevala stranka, ki je kuhinjo naročila.

Večino kuhinj v 70. in 80. letih je bilo serijsko izdelanih v večjih lesnih obratih. Eden od anketirancev (80. leta) je izdelal kuhinjo sam po vzoru kuhinje, ki jo je videl razstavljen v trgovini.

4. Pomembnost kuhinje kot prostora v hiši/stanovanju.

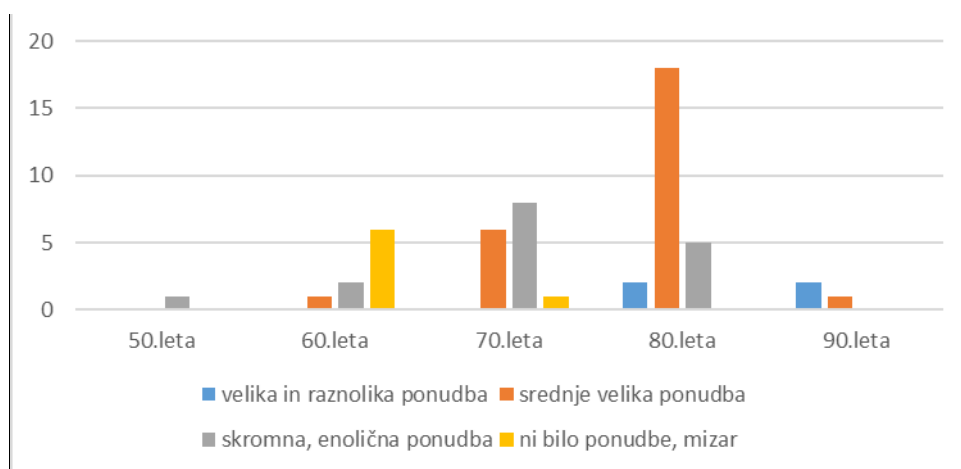
Graf 4: Pomembnost kuhinje kot prostora v hiši/stanovanju

Kot je razvidno iz grafa, se je kuhinja anketirancem zdela najpomembnejši prostor, v vseh obdobjih (razen v 50. letih) je bila njena vloga najpomembnejša. Zapisala sem nekaj zanimivih utemeljitev anketirancev:

- »Kuhinja je tudi 'oltar', kjer se zbira družina.«
- »Kuhinja je edini nekoliko večji prostor (za druženje cele družine).«
- »V kuhinji smo se tudi greli.«
- »Kuhinja in v njej jedilna miza je za nas prostor obeda, druženja in molitve.«
- »V kuhinji smo kuhali, jedli, se pogovarjali. Med delom v kuhinji so otroci delali domačo nalogo, katero sem lahko sproti preverila.«
- »Ker nismo imeli drugega prostora.«
- »Ob pripravljanju hrane se ustvarja domačnost, druženje, toplina doma.«

Dva od anketirancev, ki se jima je zdela dnevna soba pomembnejša, to utemeljujeta z razlago: »Kuhinja je bila za več ljudi premajhna, v njej smo samo kuhali, jedli. Družili pa smo se v dnevni sobi.« Drugi omenja: »V dnevni sobi je bila topla peč, tako da smo se raje zadrževali tam.«

5. Ponudba kuhinj na trgu.

Graf 5: Ponudba kuhinj na trgu v posameznem desetletju

V prvih dveh desetletjih se vidi, da je bila ponudba na trgu skromna, enolična oz. je sploh ni bilo. Anketiranec omenja, da v 60. letih, ko je on urejal kuhinjo, podjetja za izdelavo pohištva sploh še ni bilo. To se začne spreminjati z vstopom večjih lesnih obratov na trg.

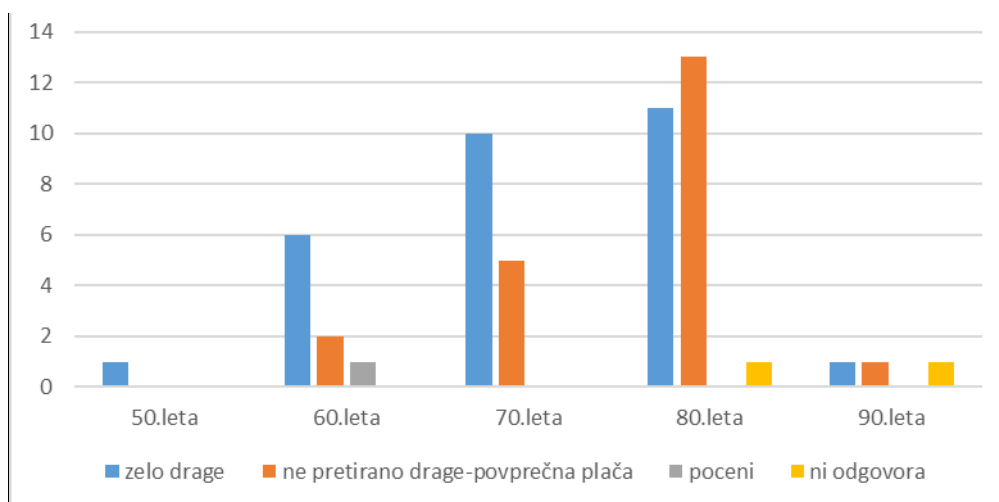
V anketi sem povprašala anketirance, katera podjetja so v času njihovega nakupa izdelovala kuhinje.

V odgovorih omenjajo podjetja Marles Maribor, Svea Zagorje, Lipa Ajdovščina, Gorenje Velenje, Alples Železniki, Brest Cerknica, Meblo Nova Gorica.

Ta podjetja so vsak na svoj način izpopolnjevala kuhinjsko pohištvo, npr. Marles je v 70. letih poslal na trg več različnih kuhinj, vsaka je imela kakšno novost (npr. izvlečna delovna miza, vdolbine za prste na vratcih omaric).

V 90. letih pa so se proizvajalcem serijskega pohištva pridružila še zasebna podjetja, ki so izdelovala serijsko pohištvo ali pohištvo po meri, kar je omogočilo tudi večjo in raznoliko ponudbo na trgu.

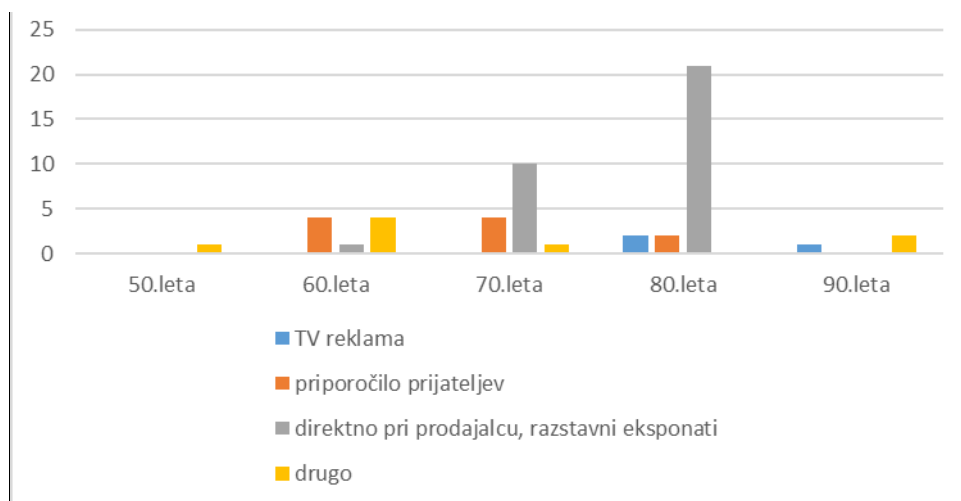
6. Cena kuhinje v posameznem obdobju.

Graf 6: Cena kuhinje v posameznem desetletju, oz. času nakupa

Na vprašanje o ceni kuhinje v času nakupa so bili zelo zanimivi odgovori. Za nekoga je predstavljal nakup kuhinje res velik strošek, tako kot ga komentira drug anketiranec, ki je kupil kuhinjo v 70. letih: »Kuhinje so bile zelo drage za naše plače.« Nekomu drugemu v istem obdobju pa je bila cena kuhinje čisto sprejemljiva, oz. jo je lahko kupil s povprečno plačo. Nekateri anketiranci so mi povedali, da so za nakup kuhinje vzeli kredit. S serijsko proizvodnjo pohištva je bila tudi cena kuhinj bolj sprejemljiva.

7. Pridobivanje informacij o kuhinjah.

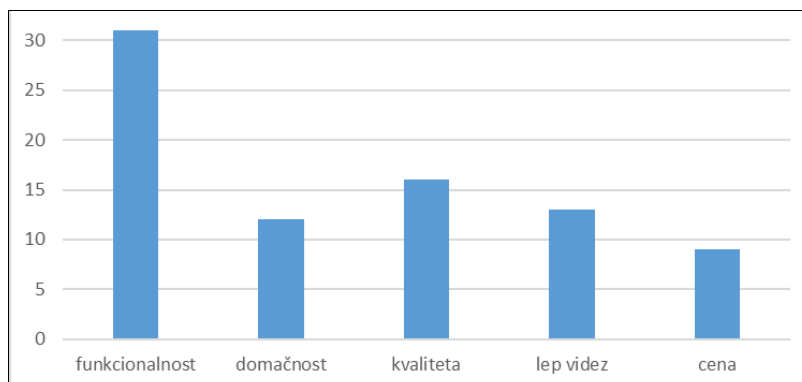

Graf 7: Kje so anketiranci pridobili informacije o kuhinjah

Pri nakupu kuhinjskih omaric oz. kuhinje so nekateri v 60. in 70 letih upoštevali priporočila prijateljev ali znancev. Kot se je izrazil eden od anketiranih: »Od ust do ust.« V 70. in 80. letih so se po informacije o kuhinji obrnili kar direktno na trgovino oz. prodajalca. V trgovinah so imeli namreč razstavljenе eksponate. Anketirani omenjajo trgovino Nama Škofja Loka, Železnina Žiri. Eden od anketiranih omenja tudi sejme v Kranju, ki so potekali v novoletnem in poletnem času. »Tam si našel zastopnika, za kar te je zanimalo.« Eden od anketiranih je omenil, da je bila kuhinja že vgrajena v stanovanje.

Zanimivo se mi zdi, da v 80. letih anketirani niso več informacij dobili preko TV.

8. Najpomembnejši dejavniki pri izbiri kuhinje

Graf 8: Najpomembnejši dejavniki pri izbiri primerne kuhinje

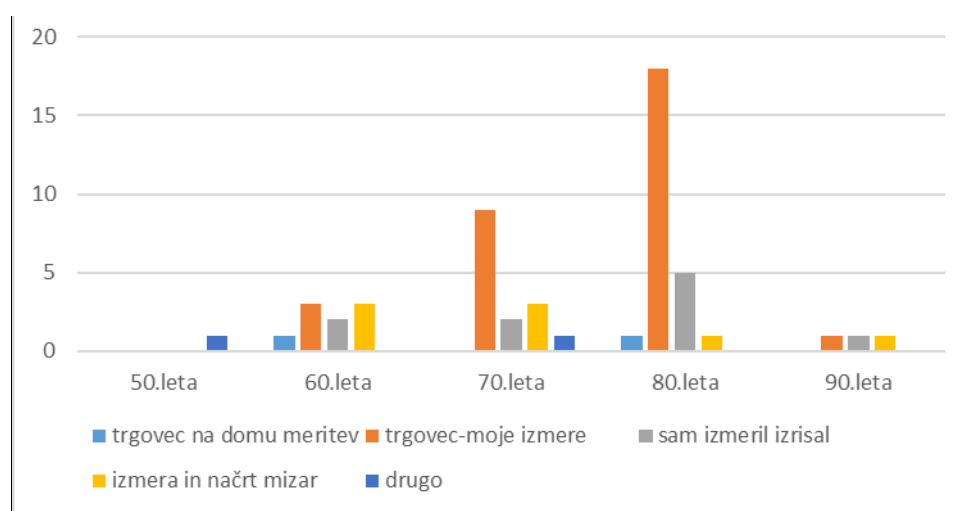
V tem grafu nisem predstavila rezultatov po letih, saj se je anketiranim zdelo pri nakupu kuhinje pomembnih več dejavnikov. Tako sem odgovore združila in jih predstavila skupaj.

Iz navedenih rezultatov je razvidno, da se anketiranim zdita najbolj pomembna dejavnika pri nakupu kuhinje funkcionalnost in kvaliteta. To sem pričakovala, saj ljudje kuhinje kupujejo za več let. Nekoliko manj sta jim pomembna lep videz in domačnost. Zanimivo je, da jim je najmanj pomembna cena. To bi lahko najbrž povezali s tem, da je kuhinja prostor, v katerem se največ časa zadržujejo in jim je najpomembnejši prostor.

II. MONTAŽA IN OPREMLJENOST KUHINJE

V drugem delu vprašalnika sem se osredotočila predvsem na montažo in opremljenost kuhinje.

1. Pomoč in nasveti pri načrtovanju kuhinje

Graf 9: Kdo je anketirancem svetoval pri nakupu kuhinje

Iz tega grafa je razvidno, da so se anketirani pri svetovanju velikokrat obrnili na trgovce v trgovini, ki so jim (na podlagi njihovih ali strankinih meritev) svetovali o postavitvi kuhinje. V nekaterih primerih so trgovci opravili izmere kuhinj na domu in potem narisali ročno skico kuhinje. V 90. letih pa so te izmere nadomestili računalniški izrisi, ki so bili narejeni na podlagi načrta. Anketiranci so odgovarjali tudi na vprašanje, koliko časa so čakali od naročila do montaže. Odgovori so bili zelo različni, od nekaj tednov do treh mesecev ali celo do dveh let.

2. Novosti, želje in elementi, ki so bili vprašanim najbolj všeč

V spodnjih razpredelnicah sem zbrala podatke, kaj je bilo v času nakupa kuhinje v modi oz. je bila novost, kakšne so bile njihove želje in kaj jim je bilo všeč pri njihovi kuhinji.

Tabela 1: Novosti, želje, najbolj všečni elementi v 60. letih

TEDANJE NOVOSTI, KAJ JE BILO V MODI	ŽELJE GLEDE KUHINJE	KAJ JIM JE BILO VŠEČ PRI NJIHOVI KUHINJI
<ul style="list-style-type: none"> - hladilnik - izvlečna delovna površina - viseče omarice in pomivalna korita - svetleča kuhinja - strojčki za mletje mesa, orehov 	<ul style="list-style-type: none"> - hladilnik 	<ul style="list-style-type: none"> - pomivalno korito s toplo vodo - kredenca, v kateri je bil porcelan za praznike - zastekljeni del omare – lep videz - štedilnik

Tabela 2: Novosti, želje, najbolj všečni elementi v 70. letih

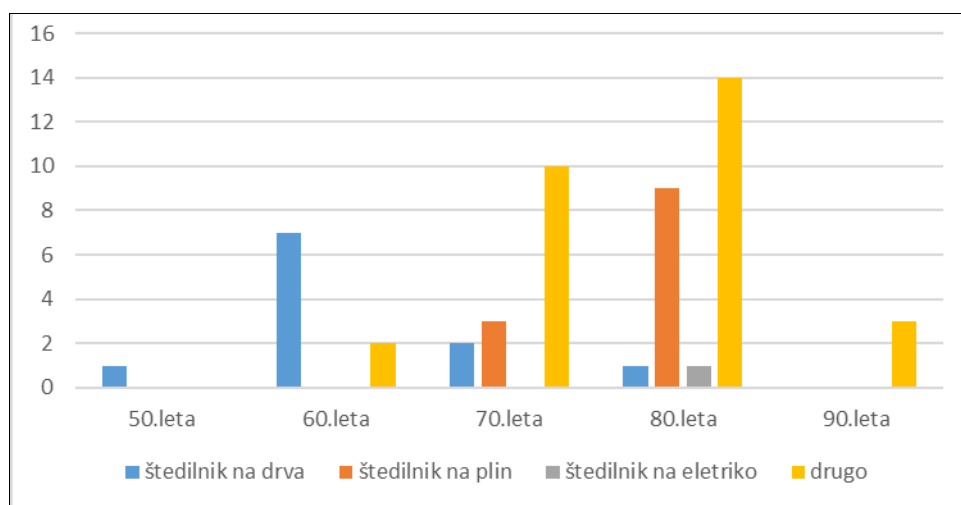
TEDANJE NOVOSTI, KAJ JE BILO V MODI	ŽELJE GLEDE KUHINJE	KAJ JIM JE BILO VŠEČ PRI NJIHOVI KUHINJI
<ul style="list-style-type: none"> - napa - štedilnik - ultrapas - kombiniran štedilnik (plin, elektrika) - električna pečica in štedilnik - barvne kuhinje (rumena, živo oranžna v kombinaciji z sivorjavo) - enoročna pipa za vodo - multipraktik, mikser 	<ul style="list-style-type: none"> - pomivalni stroj - napa - višje vgrajena električna pečica - predalnik 	<ul style="list-style-type: none"> - ročaji pri kuhinji - ni bilo denarja, za kuhinjo, ki mi je bila všeč - miza s kotno klopjo - kuhinjski pult, ki se lahko lepo pobriše - hladilnik - bojler s toplo vodo - omarice – veliko prostora za posodo - »kiperbuš« – kuhanje in gretje

Tabela 3: Novosti, želje, najbolj všečni elementi v 80. letih

TEDANJE NOVOSTI, KAJ JE BILO V MODI	ŽELJE GLEDE KUHINJE	KAJ JIM JE BILO VŠEČ PRI NJIHOVI KUHINJI
<ul style="list-style-type: none"> - izvlečna delovna miza - pult iz ultrapasa - kotni polkrožni element - omarice do stropa - multipraktik - izvlečna omara s policami za živila (namesto shrambe) - vgradni hladilnik - napa - predali - izvlečni regali - vgradni štedilnik in pečica - senčila pod omaricami - mikser z vsemi dodatki (Iskra Girmi) - omarice niso imele več ostrih robov - štedilnik iz nerjavečega jekla - vrtljivi del v kotu kuhinje 	<ul style="list-style-type: none"> - napa - predalčki - steklena vitrina - kuhinja iz naravnega materiala - dvojno korito z odcejalnim rebrastim delom 	<ul style="list-style-type: none"> - jedilna miza s stoli - omarica s steklenimi vrati, v kateri so bile skodelice za kavo ali servis - štedilnik na plin – hitro kuhana kava - izvlečni delovni pult - raztegljivo vešalo za sušenje nad štedilnikom za drva - štedilnik – enostavna uporaba - štedilnik, ker se je tako lepo svetil

3. Štedilnik v kuhinji

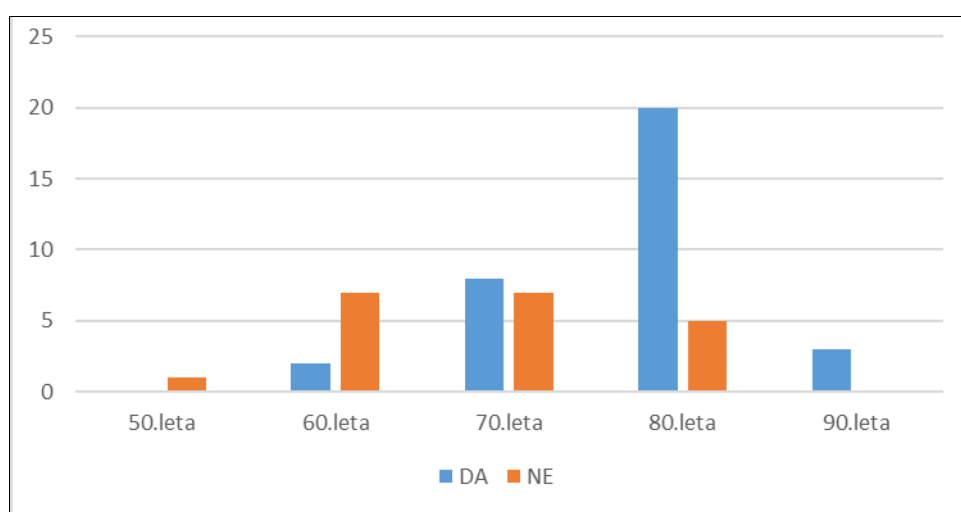
Graf 10: Prevladujoči tip šteditnika v posameznem obdobju

V 50. letih se je uporabljal štedilnik na drva (zidani štedilnik), prav tako še v veliki večini v 60. letih. V gospodinjstvih so po letu 60. začeli štedilnike na trda goriva nadomeščati z električnimi oz. plinskimi štedilniki. V 70. letih sta samo še dve anketirani gospodinjstvi uporabljali samo štedilnik na drva. Nekateri so imeli tudi t. i. »kiperbuš«, na katerem so si kuhali in si obenem grel prostor.

V 80. letih je velik porast uporabe štedilnikov na plin. Eden od anketirancev je zelo nazorno predstavil, zakaj se je število plinskih štedilnikov tako povečalo. »Štedilnik na plin mi je bil všeč, ker je bila kava hitro kuhana.« Hrana se je tako hitreje pripravila, ni bilo potrebno čakati, da bi se štedilnik ogrel.

Pod drugo sem uvrstila druge kombinacije, ki so jih navedli anketiranci npr. kombiniran štedilnik na drva in plin, plin elektrika, drva plin in elektrika.

4. Napa v kuhinji

Graf 11: Napa v kuhinji

Napa se je pojavila v 60. letih. Vendar jo kar večina gospodinjstev do 80. let ni imela oz. je ni uporabljala zaradi različnih vzrokov. Nekaj jih navajam:

- »Ni bilo potrebno.«
- »Bilo je okno.«
- »Niso obstajale oz. je nismo poznali.«
- »Smo jo imeli, a ni delovala.«
- »Ni bilo interesa pri sozakoncu.«
- »Imeli smo samo zračnik.«

Omenjam tudi razloge, zakaj so nekateri napa imeli in jo tudi uporabljali. Predvsem poudarjajo, da so jo imeli zaradi odvajanja neprijetnih vonjev ter za zmanjšanje vlage v prostoru. Z uvedbo nape se je kuhinja vedno bolj odpirala in združevala z bivalnimi prostori.

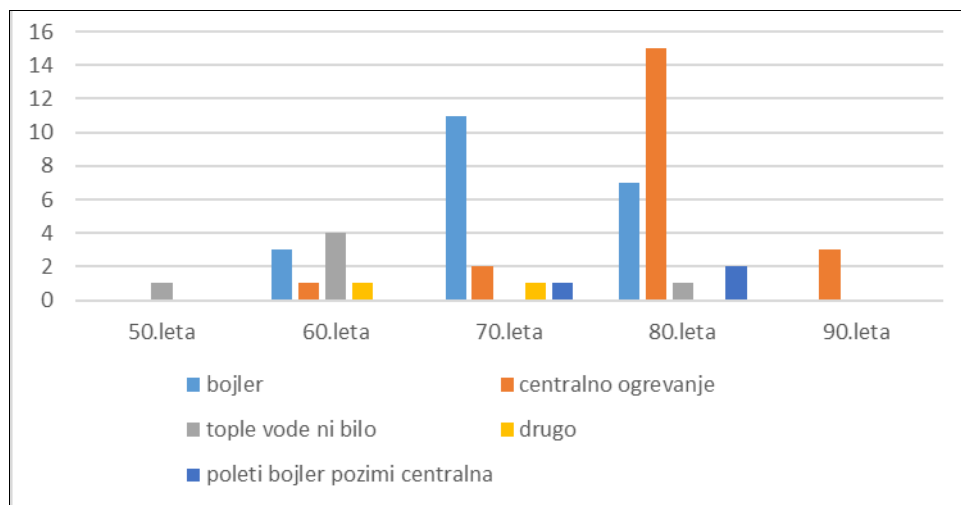
5. Najmodernejši pripomoček v kuhinji

V 7. vprašanju drugega dela sem anketirance vprašala, kateri del kuhinje ali kuhinjski pripomoček je bil v času njihovega nakupa/izdelave kuhinje najmodernejši.

Tabela 4: Najmodernejši pripomoček v kuhinji

LETA	NAJMODERNEJŠI ELEMENT/PRIPOMOČEK
60. leta	<ul style="list-style-type: none"> - napa - pomivalno korito - štedilnik na plin - hladilnik - delovna površina - strojček za mletje mesa, orehov
70. leta	<ul style="list-style-type: none"> - štedilnik na elektriko - vgrajen hladilnik - omara s steklom - pomivalni stroj - napa - pečica - multipraktik
80. leta	<ul style="list-style-type: none"> - vrtljivi police v kotu - napa - predali - vgradna pečica, štedilnik - pomivalni stroj - pečica z žarom - izvlečna omara s policami za živila - kotni polkrožni element - cvrtnik (»friteza«) - štedilnik iz nerjavečega jekla - mikser z vsemi dodatki
90. leta	<ul style="list-style-type: none"> - pomivalni stroj - električni štedilnik in pečica

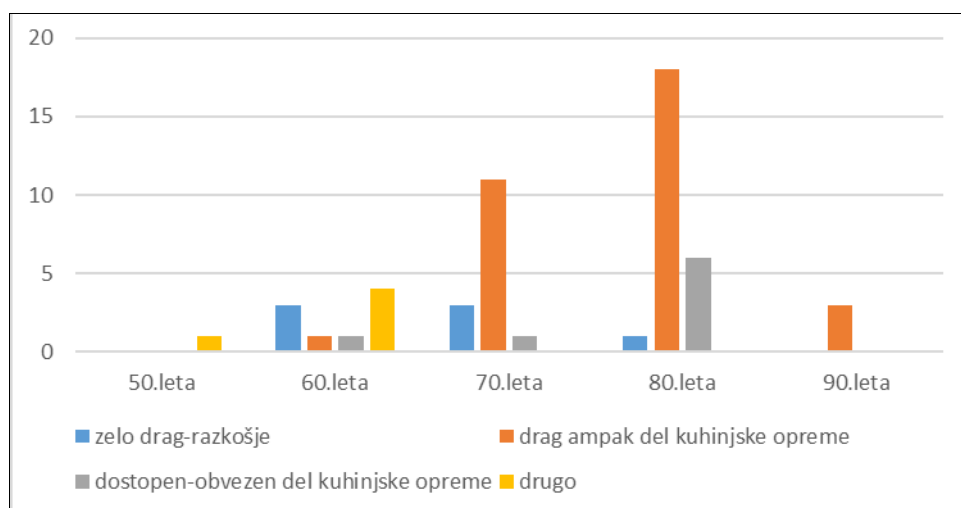
6. Topla voda v kuhinji

Graf 12: Dostopnost tople vode v kuhinji

V 50. letih topla voda še ni pritekla iz pipe, tako kot danes. Gospodinjstva so jo grela na štedilnikih. Z elektriko se je stanje spremenilo. Veliko jih je vodo grela v električnih bojlerjih ali pa preko štedilnika na drva. V 80. letih pa se je večina gospodinjstev že začela s toplo vodo oskrbovati iz centralnega ogrevanja, polovico manj pa iz boilerja.

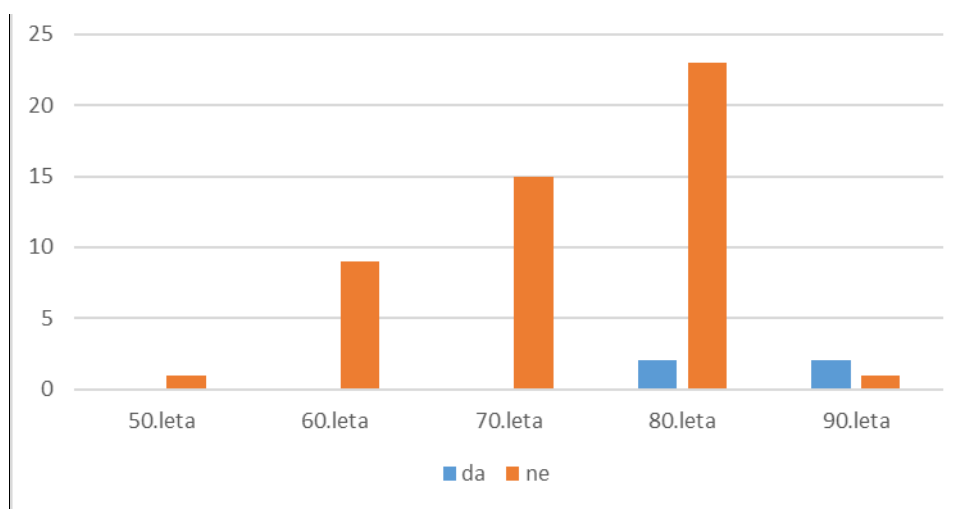
7. Hladilnik v kuhinji

Graf 13: Dostopnost hladilnika v posameznih desetletjih

V 60. letih je hladilnik predstavljal novost na trgu, bil je zelo drag. Vendar v enem od anketiranih gospodinjstev so ga takrat že kupili in vključili v novo kuhinjo. V 70. letih pa je hladilnik postal del kuhinjske opreme, čeprav je bil še vedno drag. Vse bolj je predstavljal obvezen del kuhinjske opreme. Takrat so nekateri že imeli vgradne hladilnike. Anketiranci so v komentarjih zapisali, da si danes težko predstavljajo življenje brez hladilnika, saj omogoča, da hrana dalj časa ostane sveža in se ne pokvari.

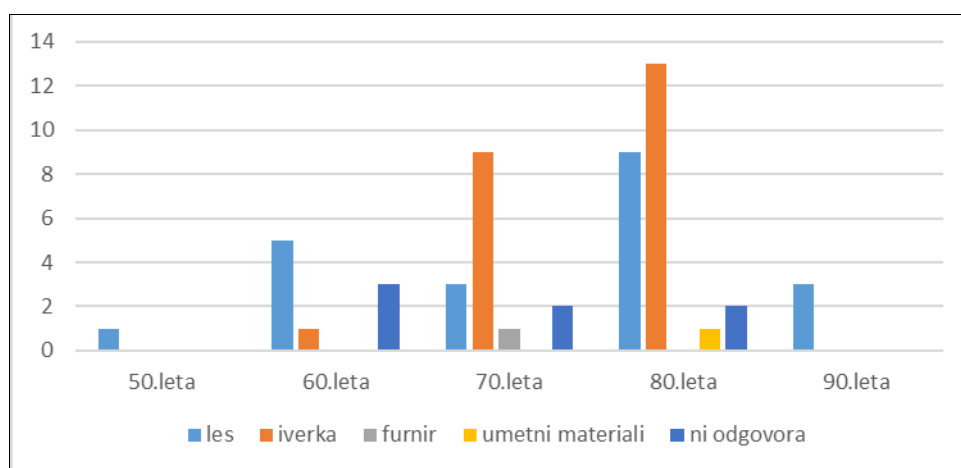
8. Pomivalni stroj v kuhinji

Graf 14: So imeli v kuhinji pomivalni stroj

Drug tak element v kuhinji je bil pomivalni stroj, ki pa je svoje mesto v kuhinjah našel kasneje, predvsem šele v 90. letih. Redki so bili, ki so imeli pomivalni stroj prej. Eden od teh utemeljuje nakup pomivalnega stroja, ker je njihova družina štela večje število članov in tako je bilo več posode. Ena od anketiranih je zapisala, da gre zahvala možu, ki ji je že v 80. letih priskrbel pomivalni stroj. Nekateri pa so s kupovanjem pomivalnega stroja odlašali oz. zanj ni bilo denarja (»Zanj ni bilo denarja, prostor pa je bil rezerviran.«). Mnenje nekaterih anketirancev je bilo v času njihovega nakupa kuhinje tudi, da je to razkošje ali pa ga niso rabili. Eden od anketirancev je napisal, da so posodo pomivali ročno, »s tem so se otroci učili pomivat in s tem dobili delovne navade.« Nekdo omenja tudi, da si pomivalnega stroja v 70. letih zaradi cene ni mogel privoščiti, želel pa si ga je (»Želel sem si pomivalni stroj, da bi bilo pomito, ko si prišel zvečer iz službe.«).

9. Materiali, iz katerih je bilo izdelano kuhinjsko pohištvo.

Graf 15: Prevladujoči materiali, iz katerih je bilo izdelano kuhinjsko pohištvo v posameznih desetletjih

V tem grafu vidimo podobnost z grafom, kjer sem spraševala anketirance o tipu kuhinjskega pohištva. Predvsem v zgodnejših obdobjih, ko so pohištvo izdelovali še posamezni mizarji, je

bilo kuhinjsko pohištvo izdelano iz masivnega lesa. Kot beremo, v letu 1967 Marles ni več izdeloval kuhinj iz lesa, temveč je začel izdelovati omarice predvsem iz iverke. Eden od anketirancev je zapisal, da so bile lesene in rustikalne kuhinje v 70. letih zelo drage. Serijska proizvodnja in material (iverka) so ceno kuhinje ohranjali dostopno vsem.

V 80. letih se je slika malo spremenila, še vedno je veliko kuhinj narejenih iz iverke, kar nekaj gospodinjstev pa je imelo kuhinjo narejeno iz masivnega lesa. V teh letih so se poleg serijskih proizvajalcev začeli pojavljati tudi že posamezni podjetniki, ki so izdelovali pohištvo po meri in željah naročnika.

10. Talne obloge v kuhinji

Tabela 5: Vrsta talne obloge v kuhinji v posameznem desetletju

	50.leta	60.leta	70.leta	80.leta	90.leta
lesen pod	1	4	0	0	0
topli pod	0	3	13	23	2
beton	0	1	0	0	0
ploščice	0	1	1	0	0
ladijski pod	0	0	0	2	0
vinil	0	0	0	0	1
ni odgovora	0	0	1	0	0

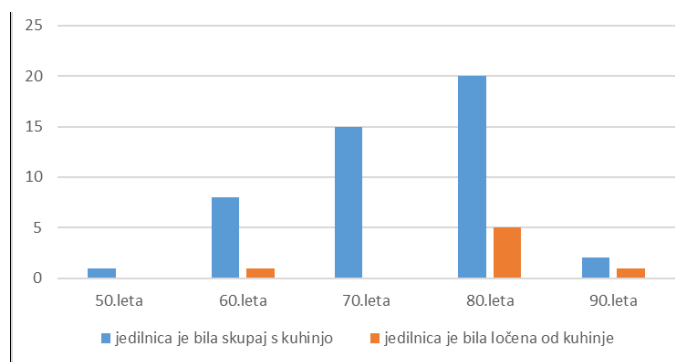
V anketiranih gospodinjstvih so bila tla v prvih letih po vojni večinoma lesena, potem od 70. let naprej pa vidimo iz grafa, da so začeli uporabljati umetne mase – topli pod.

III. KUHINJA KOT PROSTOR

V tretjem delu vprašalnika me je zanimala vloga kuhinje kot prostora znotraj hiše oz. stanovanja. Kakšen pomen so anketiranci dajali kuhinji, ali je bil to le prostor za kuhanje in pripravo hrane ali pa je bil to središčni del njihovega doma.

1. Ločenost kuhinje in jedilnice

Najprej me je zanimalo, ali je bila kuhinja ločena od jedilnice ali je bila v istem sklopu z jedilnico.

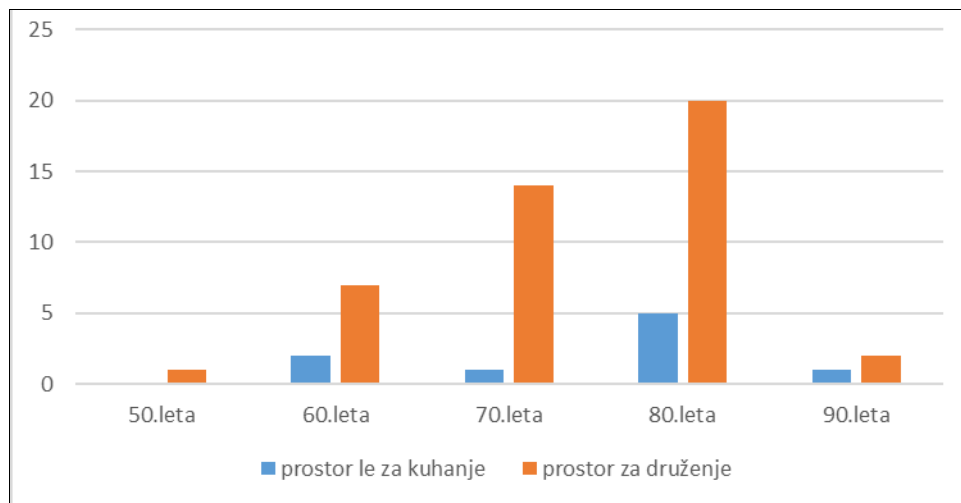

Graf 16: Sta bili kuhinja in jedilnica ločeni ali združeni

Iz grafa razberemo, da je večina gospodinjstev ohranjala jedilnico skupaj s kuhinjo. Za razliko od splošnega trenda, ko naj bi se kuhinja zaprla samo za kuhanje in pripravo hrane, obedovalo in družilo pa naj bi se v jedilnici oz. dnevnem prostoru. Kot je bilo že omenjeno, je večini

anketirancev kuhinja predstavljala najpomembnejši prostor, saj so se v njej poleg kuhanja tudi družili oz. so vmes, ko so starši kuhali, otroci delali domačo nalogo ali se igrali. Menim, da se je to ohranilo zaradi samega podeželskega okolja in navad ljudi.

2. Druge funkcije kuhinje kot prostora

Graf 17: Katere so bile druge funkcije kuhinje kot prostora

Ko sem primerjala odgovore, prikazane v grafu 18 z odgovori v grafu št. 4 (pomembnost kuhinje kot prostora v hiši/stanovanju) sem opazila, da so si odgovori zelo podobni. Tisti, katerim se je zdelo kuhinja najpomembnejši prostor v hiši, so jo uporabljali tudi za druženje. Tu sem postavila tudi podvprašanje, zakaj tako. Odgovori anketirancev so si bili zelo podobni. Nekaj sem jih zapisala:

- »Predvsem zaradi tega, ker je bil največji prostor in je bil tudi ogrevan.«
- »Ker drugi prostori še niso bili opremljeni.«
- »Ker drugega prostora poleg spalnice ni bilo.«
- »Ker smo se v njej dobro počutili.«
- »Ker je bilo pozimi toplo, kuhinjska miza je služila kot pisalna miza.«
- »Ker je bil to prvi prostor, v katerega so vstopili obiski.«
- »Ker nam je dajala domačnost in toplino.«

Tisti, ki so kuhinjo uporabljali le kot prostor za kuhanje, navajajo, da se zaradi njene velikosti niso zadrževali v njej, ker je bila premajhna in utesnjena. Ena od anketirank je napisala, naj kuhinja služi svojemu namenu, kajti ljubezen gre skozi želodec.

V tem sklopu vprašanj sem spraševala še, kaj so poleg kuhanja še počeli v kuhinji. Anketiranci navajajo različne odgovore:

- pekli kruh in piškote,
- brali časopise, sprejemali prijatelje,
- se igrali, delali domače naloge,
- klekljali, brali, se igrali, gledali TV,
- praznovali,
- igrali družabne igre,
- likali,
- poslušali radio,
- šivali in opravljali druga ročna dela,
- umivali.

3. Zanimive zgodbe ali anekdote povezane s kuhinjo

Za zaključek sem anketirance vprašala, ali se spomnijo kakšne anekdote ali zanimive zgodbe povezane z njihovo kuhinjo. Nekaj najbolj zanimivih sem izbrala in jih zapisala.

»V soboto zvečer se je kuhinja uporabljala kot kopalnica – seveda v škafu. Najprej najmlajši, nato vsi ostali. Seveda je bilo treba vodo v škafu po končanem opraviilu ročno odnesti ven.«

»Na štedilnik sem dala kuhati fižol v zrnju in odšla na njivo plet. Ko sem čez nekaj časa preverila v kuhinji, je bil lonec prazen in zažgan. Voda je izparela, fižol pa je ves poskakal iz lonca na tla.«

»V kotu nad jedilno mizo smo nameravali obesiti nov križ z Jezusom – kar malo večji. Mož je zavrtal v steno, naredil vse potrebno, da je bil križ pritrjen. Nato se je ulegel na klop pod križem – počivat. Jaz sem želela počistiti in sem ga pregnala, bil je zelo slabe volje. Komaj je odšel, sem videla, kako se je s križa snela ena, nato še druga roka. Padla bi ravno možu na glavo, če bi bil tam. V trgovini so nam priznali napako proizvajalca, moj mož pa je na srečo odnesel brez poškodb.«

»Moja kuhinja je stara 53 let, je prva in jo še uporabljam. Je bele barve in niti ne izgleda tako slabo. Veliko je že odslužila in upam, da mi bo dano še kaj časa preživeti v njej, kjer sem rada. Mene bo verjetno preživela.«

»Barvo kuhinje sem izbrala na osnovi kuhinjskih doz, ki sem jih kupila že prej, bile so zelo lepe: bele z rjavo, rumeno črto in rjavim pokrovom. Marles je začel izdelovati kuhinje Orhideja – bila je rumena z rjavimi predali, tako da so se kuhinjske doze čudovito ujemale.«

»Hitela sem s pripravo kosila in obenem še pekla piškote. Petletna hčerka me je spraševala: Mami, kako ... Mami, zakaj ... Mami, kdaj bo ...? Moj odgovor: »Ne vem!« Hčerkin odgovor: »Mami, kadar nimaš časa, nikoli nič ne veš.«

»Po 45. letih uporabe iste kuhinje se v njej še zmeraj počutimo zelo domače. Igramo se, pojemo, kuhamo, pečemo že z vnuki, lepo nam je, kadar smo skupaj povezani v molitvi in prižgani svečki na mizi.«

»Nekega dne sem preveč segrela mast, vse se je kadilo. V naglici sem nesla skledo pod pipo in odprla vodo, v trenutku se je pokazal ogenj in pokvaril del umetne mase na pultu.«

»Moj sin je bil majhen in se je najraje v kuhinji igral z lonci in pokrovkami.«

4 RAZPRAVA

V literaturi in virih, ki sem jih pregledala, sem o razvoju kuhinj našla bolj splošen zapis, ki se je nanašal na širši slovenski prostor. Zanimalo me je, ali so ti trendi prišli do žirovskih gospodinjstev, oz. kdaj in kako so Žirovci sledili novostim. Hipoteze sem zasnovala na podlagi teoretičnih spoznanj, potrdila ali ovrgla pa sem jih s pomočjo anket, ki so se nanašale na razvoj kuhinje v Žireh. Anketiranci so mi poleg odgovorov v anketi povedali tudi veliko dodatnih zanimivosti, ki sem jih uporabila pri analizi podatkov.

Povojno obdobje je bilo obdobje novih začetkov in velikega upanja, to se je odražalo na vseh področjih življenja. Z gospodarsko rastjo se je začel izboljševati življenjski standard, v 70. predvsem pa v 80. letih se je zelo povečala gradnja novih hiš tudi v Žireh. V teh hišah so si ljudje uredili nove kuhinje. Pri opremljanju in izboru kuhinje so dajali prednost funkcionalnosti in kvaliteti, nasvet so poiskali tudi pri prodajalcih v trgovinah.

Rezultati:

H1: Kuhinja v žirovskih hišah oz. stanovanjih je bila najpomembnejši prostor je potrjena.

Pri četrtem vprašanju, ki sprašuje, kako se je anketirancem zdela kuhinja v hiši pomembna, je največ anketirancev v anketi obkrožilo, da jim je kuhinja najpomembnejši prostor v hiši. To potrjujem s prikazom v Grafu 4. To hipotezo potrjujem tudi z napisanimi utemeljitvami nekaterih anketirancev. Nekaj jih navajam. »Kuhinja in v njej jedilna miza je za nas prostor obeda, druženja in molitve.«, »V kuhinji smo kuhali, jedli, se pogovarjali. Med delom v kuhinji so otroci delali domačo nalogo, katero sem lahko sproti preverila.« V 50. in 60. letih je nekaterim anketirancem pomembna tudi dnevna soba, vendar je ta odstotek manjši.

H2: Žirovske kuhinje so večinoma izdelali lokalni mizarji (so bile izdelane po naročilu) je ovržena.

Kot vidimo iz Grafa 3 je v 50. in 60. letih še v žirovskih kuhinjah prevladovalo doma ali pri mizarju narejeno pohištvo, kar mi potrjujejo tudi odgovori posameznikov, ki so mi povedali, da so njihovi očetje delali dopoldan v tovarni, popoldan pa so 'tišlarili'. Nekateri so svoje kuhinje naredili sami (kuhinja 1965) (Fotografija 7), nekaterim pa so jo naredili drugi žirovski mizarji npr. kredenca, ki jo je gospa dobila za doto leta 1950 (Fotografija 4). Po letu 70. pa se je slika povsem spremenila, Žirovci so začeli kuhinje opremljati s tipskim pohištvom, narejenim v tovarnah. S tem je hipoteza: Žirovske kuhinje so večinoma izdelali lokalni mizarji (so bile izdelane po naročilu) ovržena.

H3: Žirovske kuhinje so sledile takratnim aktualnim, modnim trendom in novostim je potrjena.

Na podlagi analize anket in obiskov pri posameznikih, kjer sem slikala njihove kuhinje, potrjujem tretjo hipotezo: Žirovske kuhinje so sledile takratnim aktualnim, modnim trendom in novostim. Iz fotografij je razviden razvoj kuhinje v Žireh od kredence v 50. letih, preko kuhinje iz 60. let, ki ima že pult, drsna vratca z vdelanimi ročaji, do kuhinje v 70. letih, ki ima ostre robove ter kuhinje iz 80. let, ki ima že napo in vdelane odprtine za prste namesto ročajev. Tudi iz Tabel 1, 2 in 3 se vidi, da so Žirovci sledili modi in trendom, ki so bili takrat v širšem slovenskem prostoru, npr. v 60. letih so že imeli namesto kredenc viseče omarice s pomivalnim koritom, v 70. letih so se na trgu pojavile barvne kuhinje, tudi v žirovskih gospodinjstvih so sledili tem trendom. Tudi hladilnik in štedilnik na električno, kasneje tudi plin, so dobili mesto v

žirovskih kuhinjah kar istočasno, kot je bilo to v slovenskem prostoru. Čeprav nekateri anketiranci omenjajo, da je bil hladilnik drag, so ga kupili, ker je sodil v del kuhinjske opreme.

H4: Kuhinja ni služila le kot prostor za kuhanje je potrjena.

To hipotezo: Kuhinja ni služila le kot prostor za kuhanje potrjujem na podlagi Grafa 18. V grafu se vidi, da večina anketiranih gospodinjstev kuhinjo uporablja tudi kot prostor za druženje. Nekateri anketiranci so v anketi napisali, da se v kuhinji poleg kuhanja še: družijo, delajo domače naloge, opravljajo ročna dela, likajo... Hipotezo lahko potrdim tudi z Grafom 17, ki prikazuje ločenost kuhinje od jedilnice oz. skupni prostor kuhinje z jedilnico. Iz grafa razberemo, da ima večina anketiranih gospodinjstev kuhinjo in jedilnico skupaj - kuhinjo uporabljajo tudi kot prostor za druženje.

Anketo sem opravila dokaj uspešno, dobila sem lep vpogled na stanje in razvoj kuhinj v žirovskih gospodinjstvih. Po analizi podatkov sem ugotovila, da je bilo dobro, da sem poleg zaprtega tipa vprašanj vnesla v anketo tudi odprti tip vprašanj, preko katerih sem izvedela še več podatkov, čeprav nekateri anketiranci na ta vprašanja niso odgovarjali. Dodatni vir informacij so mi bili tudi pogovori z nekaterimi anketiranci in intervjuja z mizarjema.

Ko sem analizirala anketo, sem ugotovila, da bi bilo pametno anketo razdeliti še med več gospodinjstev, predvsem med tista gospodinjstva, ki so svojo prvo kuhinjo dobila v 50. in 60. letih. Tako bi bil vzorec bolj primerljiv z ostalimi leti.

5 ZAKLJUČEK

Ko sva se z učiteljico Vlasto pogovarjali o naslovu raziskovalne naloge, mi je predlagala, da bi raziskovala razvoj sodobne kuhinje v Žireh po drugi svetovni vojni. Ideja se mi je zdela zanimiva, ko sem se malo bolj poglobila v tematiko, pa sem ugotovila, da virov, iz katerih bi črpala vsebino, ni ravno na pretek ali pa so bolj lokalno usmerjeni. Na srečo sem s pomočjo vprašalnika in prijaznih anketirancev prišla do zanimivih in uporabnih informacij, ki sem jih lahko potem vključila v raziskovalno nalogo. Čeprav je kuhinja le eden od prostorov v domu, ima med Žirovci pomembno mesto, saj se v njej počutijo domače oz. se v njej največ družijo med seboj.

Presenečena sem bila nad pestrostjo kuhinj v Žireh. Zelo mi je bilo zanimivo tudi to, da sem lahko fotografirala staro kredenco, saj mladi te besede sploh ne poznamo.

Danes lahko rečem, da mi ni žal, da sem se odločila delati raziskovalno nalogo s takim naslovom, saj me je raziskovanje obogatilo in mi odprlo nova obzorja.

6 VIRI IN LITERATURA

- Bogataj, J. (1992). *Sto srečanj z dediščino na Slovenskem*. Ljubljana: Prešernova družba.
- Hrovatin, J. (2007). *Oblike kuhinjskih nizov*. Tematski priročnik GO: kuhinje in jedilnice. 9.3., str. 16-17.
- Koren Maček, N. (2015). *Materiali pri kuhinjski opremi: diplomsko delo*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta, Biotehniška fakulteta.
- Koren, M. (2020). *Razvoj oblikovanja serijskega pohištva v Mariboru v obdobju med letoma 1946 in 1990*. Časopis za zgodovino in narodopisje, 1, str. 84 – 107.
- Ledinek Lozej, Š. (2015). *Od hiše do niše*. Ljubljana: Založba ZRC SAZU.
- Ledinek Lozej, Š. (2016). *Frankfurtska ali švedska kuhinja?* Etnolog, 26, str. 127 – 146.
- Slovar slovenskega knjižnega jezika, druga, dopolnjena in deloma prenovljena izdaja, www.fran.si (14. 12. 2022)
- Ilić, M. *Razvoj kuhinje: od sajastega ognjišča do kulinaričnega laboratorija*. 2015. (citirano 16. 12. 2022). Dostopno na naslovu: <https://deloindom.delo.si/interier/razvoj-kuhinje-od-sajastega-ognjiska-do-kulinaricnega-laboratorija>
- Kuhinja skozi čas*. 2020. (citirano 18. 1. 2023). Dostopno na naslovu: <https://www.ga-kuhinje.si/kuhinja-skozi-cas/>
- Zgodovina kuhinje: racionalizacija kuhinje in optimizacija dela*. (citirano 26. 11. 2022). <https://www.vsi.si/kuhinje-erjavec/zgodovina-kuhinje>
- Strlič, N. *Marles- kuhinja Cocktail variant- razveseljivo ugodje*. 2017. (citirano 26. 11. 2022). Dostopno na naslovu: https://fototekamnzs.wordpress.com/2017/09/11/marles-kuhinja-cocktail-variant-razveseljivo-ugodje/#_ftnref2
- Mitchell, N. *Ste se kdaj vprašali, zakaj so današnje kuhinje videti tako?* (citirano 12.2. 2023). Dostopno na naslovu: https://sl.hotelleonor.sk/ever-wonder-why-today-s-kitchens-look-way-they-do#google_vignette

7 PRILOGE

Priloga 1: Vprašalnik o kuhinjah

Pozdravljeni! Sem Lucija Peternel, učenka 8. razreda. Izdelujem raziskovalno nalogo o spreminjanju žirovskih kuhinj kot prostora. V raziskavo zajemam čas po 2. svetovni vojni ter do konca 20. stoletja. (Do leta 2000.) Vaši odgovori mi bodo v veliko pomoč. Na vprašanja odgovarjajte v zvezi z vašo prvo kuhinjo. Vprašalnik je anonimen.

1. V katero časovno obdobje spada kuhinja, v zvezi s katero boste odgovarjali na vprašanja? (Obkrožite ustrezno.)

V 50. leta.

V 60. leta.

V 70. leta.

V 80. leta.

V 90. leta.

I. PRED NAROČILOM/IZDELAVO KUHINJE

1. Kuhinja je bila v: (Obkrožite ustrezno.) - novogradnji - stari hiši

2. Pohištvo v kuhinji je bilo: (Obkrožite ustrezno.)

- Tipsko.
- Izdelano po naročilu, pri mizarju.
- Lastne izdelave.

3. Ocenite, koliko se vam je zdela kuhinja v hiši pomembna. (Obkrožite ustrezno.)

- Zdela se mi je najpomembnejši prostor.
- Dnevna soba (hiša) se mi je zdela pomembnejša.
- Pomembnejša se mi je zdela kopalnica.
- Drugo:

Svoj gornji odgovor na kratko utemeljite.

- _____

4. Ocenite in zapišite, kakšna je bila takrat ponudba kuhinj na trgu? (Obkrožite ustrezno.)

- Ponudbe je bilo veliko in bila je raznolika.
- Ponudbo bi ocenil/a kot srednje veliko.
- Ponudba je bila skromna, enolična.
- Ponudbe ni bilo, zato je kuhinjo izdelal mizar.

5. Zapišite, katera podjetja so v času vašega nakupa izdelovala kuhinje?

6. Kakšna je bila na splošno cena kuhinj v času vašega nakupa? (Obkrožite ustrezno.)

- Kuhinje so bile zelo drage.
- Kuhinje niso bile pretirano drage. Npr. dostopne s povprečno plačo.
- Kuhinje so bile poceni, cenovno lahko dostopne.

7. Kje ste dobili informacije o kuhinjah? (Obkrožite ustrezno.)

- TV reklama (npr. SVEA).

- Priporočilo prijateljev, znancev.
  - Direktno pri prodajalcu – razstavni eksponati.
  - Drugo:
-

8. Kaj se vam je zdelo pomembno pri izbiri kuhinje? (Obkrožite ustrezno.)

- Funkcionalnost/uporabnost.
  - Domačnost.
  - Kvaliteta.
  - Lep videz.
  - Cena.
  - Drugo:
-

II. MONTAŽA IN OPREMLJENOST KUHINJE

1. Kdo vam je pomagal/svetoval pri načrtovanju kuhinje?

- Uslužbenec iz trgovine je na domu naredil meritev in ročno izrisal skico.
  - Uslužbenec v trgovini na podlagi mojih izmer in želja.
  - Kuhinjo sem izmeril/a in izrisal/a sam/a.
  - Izmero in načrt je naredil mizar, ki mi je kuhinjo tudi izdelal.
  - Drugo:
-

2. Koliko časa ste čakali od naročila do montaže?

---

3. Opišite, kaj je bilo takrat pri kuhinjah v modi oz. ali se spomnite kakšnih novosti.

---

4. Je bil kakšen element ali del kuhinje, ki ste si ga takrat še posebej želeli imeti? Zapišite.

---

5. Kakšen je bil v vaši kuhinji štedilnik? (Obkrožite ustrezno.)

- Štedilnik na drva.
  - Štedilnik na plin.
  - Štedilnik na elektriko.
  - Drugo:
-

6. Je vaša kuhinja imela napo? (Obkrožite ustrezno.)

- Utemeljite svoj odgovor.
-

DA

NE

7. Kateri del kuhinje ali kuhinjski pripomoček je bil v času vašega nakupa/izdelave kuhinje najmodernejši?

---

8. Kako je bilo v vaši kuhinji s toplo vodo? (Obkrožite ustrezno.)

- Vodo je ogreval bojler.
- Topla voda je bila napeljana iz centralnega ogrevanja.
- Topla voda ni bila na voljo.
- Drugo:

---

9. Kako bi ocenili dostopnost hladilnika? (Obkrožite ustrezno.)

- Hladilnik je bil takrat zelo drag in je predstavljal razkošje.
- Hladilnik je bil drag, vendar je bil takrat že običajen del kuhinjske opreme.
- Hladilnik je bil lahko dostopen in obvezen del kuhinjske opreme.
- Drugo:

---

10. Ste v kuhinji imeli pomivalni stroj? (Obkrožite ustrezno.)

DA

NE

Zakaj tako?

---

11. Iz kakšnega materiala/lesa je bila izdelana vaša kuhinja?

---

12. Kakšna so bila tla v kuhinji, oz. kakšno talno oblogo ste uporabili?

---

13. Kateri element/del kuhinje vam je bil najbolj všeč in zakaj?

III. KUHINJA KOT PROSTOR

1. Jedilnica je bila: (Obkrožite ustrezno.) ločena od kuhinje.

skupaj s kuhinjo.

2. Kuhinja nam je služila: (Obkrožite ustrezno.)

- le kot prostor za kuhanje.
- tudi kot prostor za druženje.
- Zakaj tako? _____

---

3. Kaj ste poleg kuhanja še počeli v vaši kuhinji? Zapišite.

---

4. Se spomnite kakšne zanimive zgodbe ali anekdote povezane z vašo kuhinjo?
Zapišite jo.

---

5. Bi želeli še kaj zapisati/dodati?

Hvala, ker ste si vzeli čas in odgovorili na vprašanja.